

Paukanevan luontopolku

Elämyksellinen kokemus Etelä-Pohjanmaan suon ja historian kätköihin

Paukanevan luontopolku tarjoaa elämyksiä luonnon ystäville, historian harrastajille ja rauhallista hetkeä kaipaaville retkeilijöille. Polku on noin 7 km pitkä, josta 5 km kulkee pitkospuilla. Reitti vie kulkijan läpi ainutlaatuisen suoluonnon, metsäsaarekkeiden ja historiallisten kohteiden. Se tarjoaa sekä luonnon hyvinvointia edistäviä kokemuksia että kulttuurillisia elämyksiä. Voit ihailla lintutornista avosualueen yllä liiteleviä lintuja, seurata yöperhosten balettia hämärtyvässä illassa tai pysähtyä miettimään vuoden 1918 sodan tapahtumia muistomerkin äärellä. Tämä reitti yhdistää luonnon kauneuden ja kiehtovan historian unohtumattomaksi elämykseksi aivan Seinäjoen kaupungin tuntumassa. Seuraa pitkospuureittiä ja anna Paukanevan tarinoiden ja kauneuden viedä sinut mukanaan!

Reitin lähtöpisteet ja miten pääset paikalle

Paukanevan luontopolulle pääset helposti kolmesta eri lähtöpisteestä: Jokirannasta, Lehtisalosta tai Isosalosta. Jokainen reitti tarjoaa omat erityispiirteensä, jotka tekevät matkasta ainutlaatuisen elämyksen ja mahdollistavat sukelluksen Paukanevan upeaan suoluontoon ja sen historiaan.

1. Jokiranta (lähtöpaikka A)

- **Sijainti:** valtatie 18 varrella, 4 km Seinäjoelta pohjoiseen
- **Koordinaatit:** 62° 49' 34,658" N, 22° 49' 24,000" E
- **Reitti:** täältä alkaa 700 metriä pitkä esteetön pitkospuureitti, lankkureitti, joka kulkee luontolavalle eli lintujentarkkailulavalle asti. Matkoja lintutornilta: Jokiranta, lähtöpaikka A 4 km
- **Palvelut:** infokatos, reittikartta ja tietoa Paukanevasta, historiataulut, esteetön wc, esteetön lintujentarkkailulava, selkeät opastaulut ja reittikartat
- **Pysäköintialue:** valtatie 18 levähdyspaikka, jossa on suuri parkkipaikka.

2. Isosalo (lähtöpaikka B)

- **Sijainti:** Karhintie 14 (junaradan vieressä), 60550 Seinäjoki
- **Koordinaatit:** 62° 49' 49,023" N, 22° 54' 26,482" E
- **Reitti:** Nurmon keskustan läheltä lähtevä reitti kulkee vanhan kirkkotien kautta.
- **Palvelut:** selkeät opastaulut ja reittikartat, historiataulut, tervahauta.
- Matkoja lintutornilta: Isosalo, lähtöpaikka B 0.4 km
- **Pysäköintialue** sijaitsee junaradan vieressä.

3. Lehtisalo (lähtöpaikka C)

- **Sijainti:** Kiikuntie 307, 60420 Seinäjoki
- **Koordinaatit:** 62° 50' 29,724" N, 22° 50' 35,078" E
- **Reitti:** lähtöpaikasta on 2,4 km matkaa laavulle ja 4,65 km lintutornille. ??
- **Palvelut:** laavu, lintutorni, historiallisia opastauluja, selkeät opastaulut ja reittikartat
- **Matkoja lintutornilta:** Lehtisalons laavu 2.4 km
- **Pysäköintipaikka** sijaitsee alueen lähellä.

Jokirannan reitin alku on suunniteltu esteettömäksi, joten pyörätuolilla, muilla apuvälineillä ja lastenrattailla kulkevat pääsevät helposti lankkupolkua pitkin. Reitin alussa on esteetön wc, ja noin 700 metrin päässä sijaitsee esteetön lintujen tarkkailulava, josta avautuvat vaikuttavat näkymät laavun avosualueelle.

Lehtisalon reitillä matkailija kohtaa ensin rauhallisen laavun, jossa voi pysähtyä nauttimaan eväistä ja rentoutumaan hetken ennen matkan jatkamista. Laavulta polku vie lintutornille, josta avautuu upea näköala Paukannevan suojaiselle avosualueelle—täydellinen paikka lintujen tarkkailuun ja suoluonnon ihasteluun. Reitin varrella olevat historiataulut tarjoavat mielenkiintoista tietoa alueen monimuotoisesta menneisyydestä, ja hyvin säilynyt tervahauta muistuttaa alueen perinteisestä tervanpoltosta.

Isosalon lähtöpisteeltä alkava reitti vie retkeilijän kauniiseen metsä- ja suosaarekkeen labyrinttiin, jossa voi tuntea historian kerrostumat. Polku kulkee vanhan Niemistön kirkkotien kautta, joka aikanaan yhdisti kylän kirkkoon. Matkalla voit ihailla Paukannevan ojitusten ja tervanpoltton jättämiä jälkiä, jotka kertovat alueen muinaisista käytännöistä ja teollisista perinteistä.

EU-rahoituksen avulla Paukanneva on saanut upean luontokokonaisuuden, joka tarjoaa pitkospuut, 700 metriä esteetöntä lankkupolkua, levähdyspaikkoja, tulentekopaikkoja, laavuja sekä lintujentarkkailulavan ja -tornin. Näiden rakennusten toteutuksessa on hyödynnetty **Lakeuden Elämysliikunta ry:n** innostavaa kökkävoimaa, mikä on tuonut alueelle erityistä yhteisöllisyyttä ja paikallista osaamista.

Paukannevan luonto ja eläimistö

Paukanneva on hieno esimerkki Etelä-Suomessa ja Pohjanmaalla tyypillisestä suomalaisesta keidassuosta, jossa keskiosat kohoavat korkeammalle kuin reunat. Keidassuo, eli kohosuo, tarjoaa ainutlaatuisen maiseman: nevoja, rämeitä ja korpia sekä niiden yhdistelmiä. Alueen keskellä sijaitsee pieniä allikoita, joihin sade- ja sulamisvedet kerääntyvät. Avoimilla neva-alueilla maiseman avaruus on verrattavissa vesistöjen tai viljelyalueiden tilallisuuteen. Vaikka alueella kulkee kaksi voimalinjaa ja kaupungin korkeimmat rakennukset erottuvat tornista, Paukanneva säilyttää rauhallisen ja vaikuttavan ilmeensä. Tämä luonnon monimuotoisuuden aarreaitta kutsuu retkeilijöitä nauttimaan suoluonnon rauhasta ja sen rikkaasta eläimistöstä sekä kasvistosta.

Kasvillisuus:

Paukanneva, tyypillinen keidassuo, hurmaa karuilla mutta kauniilla kasvuympäristöillään. Alueen keidasrämeet, rahka- ja lyhytkortisten nevojen sekä isovarpuisten rämeiden yhdistelmä luo ainutlaatuisen maiseman. Erityisesti rahkasammalet hallitsevat tätä suota. Ne ovat taitavia ottamaan ravinteet talteen jopa vähäisistä pitoisuuksista. Alueen kasvistoon kuuluvat myös suovarvut ja saramaiset kasvit, jotka yhdessä luovat monimuotoisen kasvillisuuserroksen. Värit ja elinvoimaa maisemaan tuovat suokukat, kanervat, variksenmarjat ja karpalot. Suopursu, juolukka, tupasvilla ja kihokit lisäävät alueen kauneutta ja rikastuttavat maisemaa entisestään.

Eläimistö:

Paukannevilla saatat nähdä vilkasta pikkunisäkkäiden, kuten metsämyyrrien ja metsäpäästäisten, elämää. Hyvällä onnella voit myös havaita hirven nauttimassa suon antimista. Yöperhosharrastajille alue on aarre. Paukannevilla voi löytää harvinaisen vahakeltasiiven (*Eilema cereola*), joka viihtyy erityisesti rämeillä. Tämä perhoslaji on muualla Suomessa harvinainen, mutta Paukannevilla se kukoistaa. Alueelta voi bongata myös muita harvinaisia perhoslajeja. Paukannevilla elää myös Suomen suurin hämähäkilaji, rantahämähäkki (*Dolomedes fimbriatus*), jonka ruumis voi olla jopa 2 cm pitkä. Matelijoista alueella voi nähdä sammakkoja, sisiliskoja ja kyykäärmeitä.

Linnusto:

Paukaneva tarjoaa erinomaiset puitteet lintujen tarkkailuun ympäri vuoden. Täällä voit havaita monenlaisia lintuja, aina majesteettisista petolinnuista vikkeliin pikkulintuihin. Paras aika linnuston seuraamiseen on aikaisin kevästä myöhäiseen syksyyn. Alueen runsas ja monipuolinen linnusto tekee siitä kiinnostavan kohteen lintubongareille. Lintutorni ja esteetön lintulava tarjoavat hyviä mahdollisuuksia havainnoida lintuja mukavasti. Pesimälajeihin kuuluvat muun muassa kapustarinta, isokuovi, pikkukuovi ja liro, kun taas naurulokit, harmaalokit ja kalalokit lisäävät eloa suon yllä. Lehtisalon metsissä voit kuulla palokärjen ja käpytikan koputuksen ja muuttoaikana Paukaneva on merkittävä levähdyspaikka joutsenille ja hanhille. Kahlaajat ja vesilinnut tekevät alueesta kiinnostavan pysähdyspaikan kaikille lintuharrastajille.

Paukanevan historialliset kohteet

Historiallinen Paukaneva kätkee sisäänsä monia kertomuksia menneisyydestä. Paukaneva on kuin aikamatka menneisyyteen, missä pääset tutustumaan Suomen sotahistorian synkkiin hetkiin ja oppimaan alueen kulttuuriperinnöstä. Paukanevan ympäristöön liittyy monia tarinoita.

Pehkutehdas: Paukanevan alueella toimi vuosina 1893–1940 pehkutehdas, joka valmisti turvepehkua kotieläinten kuivikkeeksi, rakennusten eristeeksi ja rikkoutuvan tavarankuljetukseen. Tehtaan perustamiseen saatiin valtionlainaa vuonna 1891, ja seuraavana vuonna Paukanevalle rakennettiin rautatie ja laivurivaihe. Tehdas oli tärkeä osa alueen teollista historiaa ja jätti pysyvän jäljen Paukanevan kulttuuriperintöön.

Vuoden 1918 vapaussota: Paukaneva on enemmän kuin vain kaunis suoluonto; se kantaa myös syvää historiallista merkitystä. Vuoden 1918 vapaussodassa alueella tapahtui traagisia hetkiä, kun 27 vangittua punakaartilasta teloitettiin ja haudattiin suohon. Näiden tapahtumien muistoksi on alueelle pystytetty vaikuttava muistomerkki, joka kunnioittaa näiden uhrien muistoa. Tänäpäin Paukaneva tarjoaa kävijöille mahdollisuuden hiljentyä ja miettiä menneitä, samalla kun nauttia alueen rauhoittavasta kauneudesta.

Luonnon haasteet ja ihmisen ponnistelut

Seinäjoen oikaisu-uoma on vaikuttava esimerkki ihmisen ja luonnon yhteistyöstä. Oikaisu-uoma on rakennettu kahdessa vaiheessa 1960-1980-luvuilla. Tämä seitsemän kilometrin pituinen oikaisu-uoma on suunniteltu hallitsemaan tulvavesiä ja suojelemaan ympäristöä. Uoma on varustettu useiden metrien korkeilla penkereillä, jotka ohjaavat vedet tehokkaasti ja turvallisesti. Näin upea infrastruktuuri ei ainoastaan palvele käytännön tarkoituksia, vaan myös tarjoaa kävijöille mahdollisuuden ihailla insinööritaidon ja luonnon harmonista yhdistelmää.

Paukanevan ojitushanke sai alkunsa 1860-luvun katovuosina, jolloin kruunu aloitti hätäaputyöt alueen kuivattamiseksi. Tarkoituksena oli muuttaa suo viljelysmaaksi suurten laskuojien avulla. Märkä suomaa osoittautui kuitenkin liian haastavaksi, eikä ojitustyöt tuottaneet toivottuja tuloksia, joten hanke jäi kesken. Lopulta avustukset suunnattiin uuden maantien rakentamiseen. Tämän ojitushistorian myötä voit tänäpäin vierailla alueella ja pohtia, kuinka menneiden aikojen ponnistelut ovat muokanneet nykyistä maisemaa.

Vanhat pitkospuut: 1700-luvun alussa, Nurmon kirkon rakennustöiden yhteydessä, rakennettiin pitkospuureitti halki Paukanevan. Tämä "Niemistön kirkkotie" tarjosi oikotien seinäjokisille kulkea suoraan kirkolle, välttämällä pitkät kiertotiet. Ihmisen sitkeä ponnistus muokata haastavaa suoluontoa kohtasi kuitenkin luonnonvoimien voiman, kun laaja metsäpalo vuonna 1752 tuhosi nämä pitkospuut. Nykyisillä reiteillä kulkiessasi voit kuvitella, miten tuon ajan ihmiset kulkivat samaa haastavaa, mutta tärkeää reittiä.

Kydön- ja tervanpoltto: 1700-luvun alussa Etelä-Pohjanmaan talonpojat ottivat suot viljelykäyttöön polttamalla ne kydöiksi. Pajuneva ja muut Paukanevan ympäristön peltomaat ovat syntyneet juuri tällä tavalla. Lisäksi suosaarekkeiden metsissä harjoitettu tervanpoltto oli alueelle elintärkeä elinkeino 1700- ja 1800-luvuilla, jättäen pysyvät jälkensä niin luontoon kuin kulttuuriin. Tervahaudat Isosalossa ja Lehtisalossa ovat yhä nähtävissä ja kertovat tästä vaativasta työstä, jossa puut kuorittiin, ladottiin hautaan ja poltettiin viikkojen ajan kytemällä. Voit kuvitella vanhat mestarit valvomassa hautaa, kun terva valui halssiin ja kerättiin tynnyreihin – valmis suojaamaan laivoja tai käytettäväksi kotitalouksissa. Näillä paikoilla menneisyys herää eloon!

Oulun rata ja ampumarata: Paukanevan itälaidalla kulkeva historiallinen Oulun rata on rakennettu 1880-luvun puolivälissä ja on ollut merkittävä liikenneväylä. Vuonna 1931 alueelle perustettiin 300 metrin pituinen ampumarata, joka sijaitsee Isosalon peltolohkon reunalla, aivan pururadan tuntumassa, ja kertoo omaa tarinaansa alueen monipuolisesta käytöstä.

Kiikunsuora: ajatus Paukanevan halki kulkevasta suorasta tiestä vaikutti alkuun mahdottomalta ja liian kalliilta toteuttaa. Vuonna 1876 eräs paikallinen isäntä otti kuitenkin haasteen vastaan ja lupasi tehdä tien murto-osalla arvioidusta hinnasta. Hänen kekseliäs suunnitelmansa: sytyttää olkikasa Kiikussa ja seurata savua Nurmon kirkolta. Palavat soihdut asennettiin tasaisin välein ja näin saatiin täydellisen suora linja Kiikkuun asti. Tämä innovatiivinen tiehanke osoittaa, kuinka luovuus ja yhteishenki voivat voittaa vaikeimmatkin haasteet.

Lähde Paukanevalle ja anna luonnon monimuotoisuuden viedä sinut matkalle, joka avaa suoluonnon salat ja eläimistön ihmeet!

Paukanevan reitti sopii erinomaisesti aloitteleville retkeilijöille. Pakkaa reppusi, varaa mukaan eväät ja lähde nauttimaan rauhoittavasta luonnosta sekä kiehtovasta historiasta. Polku on helpokulkuinen, mukava ja turvallinen ja se tarjoaa nähtävää joka askeleella.

Tutustu Paukanevan vaihtelevaan luontoon ja eläimistöön ympäri vuoden – kevään vihreydestä talven rauhaan. Erityisesti eri vuodenaikoina alueen kauneus avautuu uudella tavalla. Paukanevan luontopolku tarjoaa unohtumatonta, elämyksellistä kokemusta Etelä-Pohjanmaan sydämessä, jossa jokainen askel paljastaa uuden kauneuden ja tarinan.

Tervetuloa kokemaan luonnon rauha ja historian lumous samalla kertaa – Paukaneva kutsuu sinut tutkimaan sen tarinoita ja tarjoamaan unohtumattomia hetkiä!

Teksti: Hannu Salo ja Katrin Tiittanen, Seinäjoki 2024